

Velké ztráty v oblasti nových států jsme měli v prvních devíti měsících v Maďarsku a Rumunsku, menší ztráty v Rakousku a Polsku a jen v Jugoslavii jsme dosáhli zisku, ovšem minimálního, 3 mil., t. j. necelé jedno procento. V září nastal silný pokles ve směru do Rakouska, vývoz se zmenšil o 50 mil. čili 27%, stejně těžké jsou ztráty na maďarském trhu, kam jsme vyvezli o 26 mil. čili o 40% méně. Vývoz do Polska klesl o 8 mil., čili 36%, vývoz do Rumunska o 10 mil. čili 21%, vývoz do Jugoslaviie o 4 mil. čili o 8%. U srovnání se sezonní křivkou pozorujeme stále pokles vývozu do Rakouska a Maďarska, jenž se v poslední době ještě zостřil. Vývoz do Maďarska klesl dokonce na polovinu sezonní výše. Vývoz do Polska se v poslední době poněkud zotavil, naproti tomu vývoz do Jugoslaviie a Rumunska klesá stále dále.

Uhrnem jeví vývoj textilního průmyslu v září a říjnu nanejvýše nepříznivý obraz. Světové příčiny tohoto nepříznivého vývoje jsou ovšem přechodné. Nejistota cenová zmizí, peněžní nedostatek dokonce již ustal. Trvají však dále nepříznivé okolnosti středoevropské a domácí. Předně konjunktura ve střední Evropě jest dále rozhodně nepříznivá a v Československu zřetelně upadá. Tím bude vykonáván dále nepříznivý vliv na domácí odbyt a vývoz. Kromě toho právě sousední průmysly, jak německý, tak v podunajských státech, se usilovně snaží, aby vlastní domácí spotřebu co nejúplněji kryly a vyloučily dovoz z Československa, a zejména Německo se namáhá pod tlakem trvalé krise zvětšiti všemi prostředky svůj vývoz. Nejenom že velký vývoz do Německa, jenž se skládá zejména z přízí, trvale jest ochromován, nyní německé zboží stále rostoucí měrou nám odnímá i ostatní zahraniční zákaznictvo. Situace není proto dobrá, jest dokonce velmi vážná a obtížná, a od vzniku republiky nikdy snad nebyla povinnost veřejnosti, aby se zabývala zájmy textilního průmyslu, tak naléhavá jako dnes. Ježto, bohužel, jest málo naděje, že by celek a zejména parlament se rozpomenul na tuto povinnost, bude konečným výsledkem miliardový úbytek v naší obchodní bilanci, jenž přirozeně bude mít také závažný vliv na bilanci platební.

Karel Uhlig.

Struktura dnešního hospodářství.

Pane redaktore!

Prosím o dovození, abych směl připojit malou poznámku k jednomu místu ve velmi zajímavém článku pana dr. Jiřího Hejdy v č. 10, roč. XXXIV. Národohospodářského Obzoru právě vyšlém. Pan dr. Hejda píše na str. 824 posl. odst. a str. 825 I. odst. toto:

Smysl dnešní doby vystihl snad lépe než kdokoli jiný — protože mnohem dříve než kdokoli jiný — Rathenau: „Hospodářský smysl celého vývoje je však konec konců ten: Není to již ziskuchtivost bohatého kapitalisty, která vytváří podnik, nýbrž podnik sám stal se zářím objektivní osobou, sám se udržuje, sám si tvoří svoje prostředky...“ atd.

Pan dr. Hejda pak pokračuje:

Zde se shledáváme po prvé s pojmem absolutního podniku. Akciová společnost, koncern a pod. stávají se u Rathenaua jakousi „Ding an sich“, něčím nadřazeným individuu, osoba právnická vytlačuje osobu fysickou. „Podnik přežije generace a proto si vyžaduje nepřetržité řady dobře připravených vůdců a pánů, jak to bylo obvyklé při nepřetržitém dědictví v zemědělství.“ (Citát z Rathenaua)

Príslušná místa podtrhuji sám.

Dovolil bych si k tomu poznamenati, že zejména, co se týče pojmu „absolutního podniku“ a názoru — zajisté úplně správného — že podnik jest jakousi „Ding an sich“, něčím, co jest nadřazeno fysické osobě podnikatelově, resp. majitelů, ředitelů a pod. podniku, prvenství názoru tohoto, pokud sám vím, náleží Werneru Sombartovi. Tento slavný německý národohospodář zejména ve svém velkolepém díle „Der moderne Kapitalismus“, jež již drahnou dobu před světovou válkou počal budovati, spatřuje právě podstatný a hlavní znak hospodářské soustavy kapitalistické v tom, že podnik se zde stal samostatným organismem, jehož jediným účelem jest stále a bez jakéhokoliv omezení — chtěli bychom říci téměř nekonečně — se rozšiřovati, vzrůstat, co nejvíce zužitkovati a rozmnožiti kapitál v něm uložený. Podnik se stal středem celého hospodářství, poutá svého majitele do svých služeb, nutí jej, aby odvrhl všechny osobní, soukromé zájmy a sloužil jen ryze věcným jeho potřebám. V tom vidí Sombart právě podstatný rozdíl mezi dřívější érou hospodářství předkapitalistického a érou kapitalismu. V období předkapitalistickém jest středem a účelem hospodářského podnikání živý, konkrétní člověk a podnik jest prostředkem, jenž má svému majiteli dáti obživu stavu jeho přiměřenou. V kapitalismu však účelem a středem všeho hospodaření jest pojem — do jisté míry abstraktní — podniku a člověk-podnikatel jemu slouží. Jak Sombart přesvědčivě ukazuje, podnik jako samostatná jednotka se osamostatňuje od fysické osoby podnikatelovy po stránce právní institucí firmy, po stránce účelní samostatným svým účetnictvím přísně odděleným od účtování privátních příjmův a výdajů podnikatelových a konečně zde stojí podnik i jako samostatná jednotka úvěrová. Zejména institucí firmy i zevně a po stránce právní se podnik manifestuje jako samostatný organism, který žije, rozšiřuje se a zúročuje kapitál v něm obsažený v expansi neznající žádných hranic, zatím co osoby fysické, jež mu jako podnikatelé, ředitelé atd. vládou, ale zároveň i slouží, se mění; podnik má však svůj vlastní, samostatný život, nezávislý na fysickém životě těchto svých ředitelů-služebníků. Za ideální formu kapitalistického podniku považuje Sombart akciovou společnost, kde osoby fysické ustupují úplně do pozadí a jest zde jen podnik-kapitál, jenž jest sám sobě účelem. Názory Sombartovy vzbudily ohromný rozruch, též u nás referoval o nich Národohospodářský Obzor již před válkou, hojně se jimi zabýval i zesnulý prof. dr. Gruber a upoutaly i historika prof. dr. Šustu. Sám jsem se obíral obšírněji Sombartovými názory ve studii „O teoriích hospodářského vývoje“ v listu českých právníků „Všehrd“.

Domnívám se, že zajisté určité a podstatné prvky názorů Rathenauových ve spisu „Von kommenden Dingen“, jež pan dr. Hejda na svrchu uvedeném místě cituje, jsou obsaženy již v dřívějším díle Sombartově.

Stanislav Režný.

ROZHLEDY.

Konečná úprava československé měny. — Z dat o zahraničním obchodu v říjnu. — Osnova zákona o dani z obratu a dani přepychové. — Světový pokles diskontních sazeb. — Kocern kuličkových ložísek SKF. — Tuzemská cukerní spotřeba. Mezinárodní cukerní jednání. — Říjnová statistika československého uhelného průmyslu. — Prodloužení Mezinárodní ocelářské dohody.

Stálý výbor schválil dne 7. listopadu 1929 osnovu zákona o *konečné úpravě československé měny*, kteréžto opatření nabylo platnosti vyhlášením ve Sbírce zákonů a nařízení dnem 27. listopadu č. 166. Naléhavost projednání této osnovy ve Stálém výboru vyplývá z toho, že podle původních ustanovení Youngova plánu mohly býti k účasti na Reparační bance připuštěny jen státy, jejichž měna byla stabilisována na podkladě zlata nebo na podkladě zlaté devisy, tedy které měly měnu zlatou nebo zlatou měnu devisovou. Ve zprávě expertů v Baden-Badenu se praví pak doslova, že vedle zemí zúčastněných ve smyslu Youngova plánu na reparacích mohou býti připuštěny k úpisu akcií Reparační banky země, jejichž měna vyhovuje praktickým požadavkům měny zlaté nebo zlaté měny devisové. Ačkoli naše měna byla stabilisována nepřímou v poměru k plnohodnotným cizím měnám podle zákona č. 102 z r. 1925, kterýžto závazek vstoupil v platnost zahájením činnosti Národní banky Československé dne 1. dubna 1926, nebyla s hlediska mezinárodních zvyklostí naše měna pokládána ani za měnu zlatou, ani za zlatou měnu devisovou, poněvadž nebyl vyjádřen zákonný poměr koruny ve zlatě. Byly proto odůvodněnými obavy, že by tento stav nevyhovoval pro připuštění účasti Československa na Reparační bance, o jehož důležitosti není třeba zvláště se zmiňovati. Jelikož pak nebylo jisto, nebudou-li akcie k úpisu vyloženy již v době poměrně krátké, bylo naléhavě třeba z důvodu opatrnosti vyřídit tuto osnovu cestou Stálého výboru.

Definitivní úprava naší měny nemění ničeho na dosavadním stavu měnovém. Ponechává nynější jednotku a definuje ji přesně v poměru ke zlatu, určuje zákonnou relaci $1 \text{ Kč} = 44.58 \text{ miligramů ryzího zlata}$. Tato relace odpovídá poměru $1 \$ = 33.7513 \text{ Kč}$ aneb $100 \text{ Kč} = 2.9629 \$$. Jak ukazuje přehled vývoje kursu dolaru za poslední 4 roky, je tedy viděti, že zákonná relace ve zlatě úplně odpovídá skutečnému poměru koruny k dolaru, jak v posledních letech se tento poměr ustálil.

Zavádí se u nás zlatá měna ve formě t. zv. měny zlaté devisy, při čemž při kritériu toho, co je měna zlaté devisy, vychází se ze slo-